

POD TÍHOU PRÁCE.

Román.

Několik dnů po Šlechtově návratu z venkova, právě když to várník zabránil byl cele do své práce, již nyní s vrozenou mu živostí zase se cele věnoval, zakle páno na jeho dvě a dovnitř, nečekaje vyzvání, vrazil baron Edgar.

"Ah, Edgare! Vy?" zvolal to várník a zapomenuv pro překvapení nad tím nenadálým příchodem na všecko trpkost, pokročil zeťovi vstříc, aby se s ním objal a políbil. Leč pohlédnuv na barona, zarazil se.

Edgar, jenž byl do světnice vrazil s kloboukem na hlavě a líčím naraženým, odhodil klobouk nedbale na stůl a stál tu nyní rozkročen jako člověk, jenž je si vědom, že nestojí dost pevně. Otevřel tchánovi své náruče a smál se jako opilec.

Továrník zarazil se v půli cesty a díval se na svého zetě ustrnulě. "Eh, to je mi tuze dlouhé čekání!" zvolal baron, rozmrzen pohledem svého tchána a vrhl se do křesla. "Čekal jsem věru lepšího uvítání."

"Lepšího uvítání? Viděl jste přece, že jsem vás chtěl srdečně uvítati," řekl Šlechta. "Ale váš zevnějšek a způsob, jak přicházíte —"

"Nuže — můj zevnějšek? Je přece bezvadný, jako vždy. Ledá, že mám kravatku trochu na křivo, což dlužno omluviti, když nemám ženušku při sobě, aby ji upravila. A že přicházím dost vesele a ne dost pevně stojím? Setkal jsem se tu s několika starými známými, a tu pochopíte, že se na nějakou tu láhev nehledí. Hlavní věc, že jsem tu a že se na vás, milý papínku, praníc nebnevám."

"Skutečně? Oh, vy jste příliš laskav, milý zeti! Ale nechť byste mi snad řekli, proč byste se měl na mne vlastně hněvati?"

"Oh, na to je dost času," smál se baron. "Především věci příjemné. Dovoďte, abych vám gratuloval!"

"Gratuloval? K čemu?" nutil se Šlechta do přívětivého tónu.

"K čemu? U všech vášdy, což to není dost velikým štěstím státi se páncem tam, kde dosud vládl Schlachtenlohnová?"

"Ah, tak! Nu, pokud se toho štěstí týče, byl bych býval rád, kdybyste mne jím byl ušetřil. Je vidět, že aspoň poslední pán ze Schlachtenlohnů tam hrozně špatně vládl, neboť je to všecko vyvráskané a zanedbané až běda."

"Pod vaší pevnou rukou se to jistě zvedne," odvětil baron s posměšnou úklonou.

"Doufejme," ledově řekl továrník. "A kde máte Hermínu? Šla snad přímou k matce?"

"Hermínu? To vy se .nne ptáte?" vyvalil oči baron. "Přišel jsem, pane Šlechto, abych baronku odvedl tam, kam patří, totiž do svého domu —"

"Jak že? Vy hledáte Hermínu u nás? Což nepřijela s vámi?" vyděsil se továrník a vyskočil ze židle.

"Ne, skutečně nepřijela. Odcestovala přede mnou — abych nemusel říci, že mi utekla," se smíchem dodal baron.

"Má dcera že vám utekla?"

"Ano, tak se tomu říká mezi sprostými lidmi. Já myslil, že se uchýlila k matince. Ale nyní, když jí zde nenacházím, počíná ta historie býti romantickou."

"Romantickou? Prosim vás, mluvíte zřetelněji."

"Nuže, budu. Vy jste otec, zdá se, to mezi námi v rodině. Až v Monaku si o tom všichni lidé řekli, že mi utekla s milánem."

"Pro Boha, co to mluvíte?" zvolal Šlechta, popadaje se za hlavu.

"Oh, oh, netřeba se tak rozčilovati, starý pane," smál se cynicky baron. "Není tu posud, ale jistě brzy přijde. Nabažl se. A zatím tedy počkáme na sličnou kajčnici."

Šlechta ztrnule pohlížel na svého zetě.

"A to pravíte se smíchem? Vy, její muž?" vyrazil ze sebe konečně.

"Nu, což, papá! Mám snad plakat? Nejsme přec malé děti."

"Člověče, což u vás nejsvětější svazky nejsou ničím?" horlil továrník.

"Oho, pane Šlechto," stavěl se baron uraženě a zvedl se dosti pracně z křesla. "Za to, že mne vaše dcera snad s jiným oklamala, vy ještě mne zahrnujete výčitkami? A docela mi říkáte: člověče! Místo co byste mne jménem své rodiny prosil za odpuštění? Ale já nepřijímám pro kázání, nýbrž pro svou ženu. Není tu — dobrá, počkáme, až přijde k rozumu a vrátí se. Zatím dovoluji si svého milého papínka požádati o malou zálohu. Bude to jako malý doplatek na kupní cenu mého panství, jež věru mezi bratry stálo za víc."

Drzost tato a způsob, jakým se Edgar hlásil o peníze, vyčerpaly úplně Šlechtovu sílu sebezapření. Rozčilen a zlostí i lítostí se třesa, pokročil baronovi vstříc a ukázal mu na dvě.

"Pryč odtud, nestoudný člověče! Jako má dcera vás nechce znáti, neznám vás ani já."

"Oh, oh," stále se smíchem volal baron. "Takhle mluví otec se synem?"

"Neuznává-li vás má dcera za muže, pak přestal jste býti i mým synem, pane barone."

"Znamenitá logika, věru znamenitá. To není zlé. Dceruška mi uteče a papínek, místo co by mne potěšil a otevřel mi srdce i pokladnu, otvírá mi dvě. Což mohu já za to, že mi Hermína utekla s jiným?"

"Nevím, co se mezi vámi událo, ale buď jak buď, vy jste viněn, poněvadž muž má býti strážcem domácího štěstí. A Hermína jistě bez příčiny vás neopustila. Ale pokud mezi vámi nezavládne poměr, jaký má býti mezi mužem a ženou, ani vy, ani ona mi nesmíte na oči."

Baron Edgar, jenž zatím byl již valně vystřízlivěl, vycítil z řeči továrnickovy, že by byly další pokusy marny. Přece však se vzhopil ještě k výhrážce. "Nu dobře, já tedy jdu, ale vrátím se sem s policií, abych hledal svou zpronevěřilou ženu!"

A vida, že ani tato hrozba neúčinkovala, narazil si klobouk a odešel. Otec Šlechta ještě se nevzpamatoval ze svého ohromení, když přicházela paní Laura.

"Edgar! Baron prý je tu?" vrazila skoro radostně do dveří. — "Kde je? A Hermína?"

"Tam! Poslal jsem ho, odkud přišel," řekl Šlechta chladně, ukazuje na dvě. — "Vyhnal jsem svého barona," procedil skrze zuby, pojat hořkostí i proti své ženě.

"Jakže? Vyhnal? Svého zetě? Muže své dcery? — A Hermína? Kde je Hermína? Proč nepřijela s ním?"

Šlechta, pozoruje utekání své ženy, dosti beznadějně sdělil, co se byl od barona Edgara dověděl, a paní Laura spínaje ruce, propukla v hlasitý nářek nad haubou, jež rodinu jejich stihla.

"Eh, jdi mi, jdi," hněval se to várník. "Co nám konečně po tom, co lidé řeknou? Horší je, co bude teď s Hermínou a jak to vše jednou skončí."

"A Hermína kde jest, nevíš?" ptala se paní Laura posud v slzách tonouc. "Což ti Edgar nepověděl?"

"Řekl jsem ti přece, že sám neví, jinak byl by ji nehledal u nás! Ostatně — je-li pravdou, že utekla svému muži s jiným, pak dobře udělala, že se vyhnula otcovskému domu, neboť mně pod střechu nesmí!"

"Václave, pro Boha, co to mluvíš? Vlastního dítěte bys se zřikal?" vyděsila se paní Laura.

"Vlastního dítěte, jež tak těžce se prohřešilo na svých povinnostech, — ano! Řekl jsem již Edgarevi a opakuji to tobě: Nikdo z nich nesmí mi vkročiti do domu, pokud se nesmíří a nezačnou nový život."

"A což není li Hermína ničím vinna? Jak můžeš ji odsuzovati, dříve než jí ji slyšeli? Znáš přece barona a dověděl si představití, jaký život s ním měla."

Šlechta pohlížel na ženu s výčitkou. Chtěl cosi říci, leč zčelelo se mu zarmoucené matky a odmítl se.

"Ach, má drahá," ozval se konečně, "myslím, že my oba ho příliš málo známe a že je horší, než jsem se kdy i já domýšlel. — Leč ani to Hermínu neomlouvá. Potřebovala-li ochrany, měla ji hledati u svého otce, potřebovala-li potěchy, měla přijít k tobě, k matce a ne vrhati se v náruč hříchu a hanby."

Oba manželé, sklíčení zármutkem, na dlouhou chvíli se odmlčeli. Paní Laura, jež s počátku myslela více na lidské řeči než na provinění dceřino a osud, jenž jí asi čeká, pohlížejíc na svého muže, poznávala a vyčítala, že zármutek jeho je hlubší. A postřela i to, že jednou nebo dvakrát pohlížel k ní a chtěl cosi říci. Vyčetla mu v očích, že to asi měla býti výčitka, jimiž jí jindy, když šlo o malé věci, dost dohával, jež však dnes smlčoval, nechť je ještě více rozdírat srdce matčino.

"Ubohý muži," řekla rozlitostněna a v návalu vděčnosti, chopivši ho za obě ruce. "Vím dobře, co jsi mi teď chtěl říci a co těž plnou měrou zasluhuji. Ano jen já sama svou krátkozrakostí, svou neblahou zaslepeností jsem to vše zavinila."

"Eh, je-li kdo viněn," hleděl ji potěšiti Šlechta, "jsme to my oba rovnou měrou."

"Ne, ne. Jen já sama. Hleď na Lidušku, jaká se z ní stala rozšafná žena a to je jen tvou zásluhou, kdežto já —"

"Netrudme se tím, matko. Myslíli jsme s dětmi oba dobře. Ostatně dá Bůh, že u Hermíny se ještě vše k dobru obrátí, jen kdyby on, ten člověk měl více rozumu a — citi."

Po chvíli trapného opět mlčení vzhopil se Šlechta z křesla a přistoupiv blíže k ženě vzal ji po dlouhém čase opět do náruče. Tak mu jí bylo líto, když jí viděl zarmoucenou a zdrcenu, že hleděl ji potěšiti.

"Netřeba si tu věc tak příliš bráti do hlavy," domlouval jí tak vřelě, jak ho již dávno neslyšela mluvíti. "Kde jsou děti, bez podobných přeháněk nikdy nebývá. Máš to v každé rodině. A my nyní byli příliš šťastni, příliš se nám dosud vše dařilo. Musil i na nás osud vzpomenouti nějakým klíčkem, a máme i tak dosti radosti."

"Ah věru," rozjasnila se paní Laura. "Je tu Liduška a Oskar."

"Oskar, Oskar," opakoval po ní pan Šlechta v myšlenkách, a zachmuřená tvář jeho svědčila, že ho vzpomínka na syna příliš nepotěšila.

"Nu, proč jsi se tak zamračil?"

naléhala na něho paní Laura, již tato změna nešla. "Z Oskara přece stal se dokonalý důstojník a konečně — ty jeho malé dloužky." "Patří-li k dokonalosti milostné pletky a hazardní hry, pak ovšem je náš syn vzorem dokonalosti!" řekl továrník trpce. "A ty jeho dloužky? Nu, malé sice nejsou, ale konečně jsem se i s tím již smířil a doufám, že to má pokladna přece jen beze škody snese. Jen aby s té strany na nás nepřišlo někdy něco horšího —"

"Jsi přestrašen tou jednou ranou, jež nás stihla —"

"Ne, nemohu se nikdy ubrániti obavám v té příčině," zasmušile si vzdychl Šlechta. "Oskar mi příliš dlouho chodil k baronovi do školy. A vš, že se říká, že neštěstí zřídka kdy chodívá samo."

Paní Laura chtěla cosi odpovědi, leč v tom zaklepáno na dveře, a hned na to zjevil se na prahu ten, o němž byli právě mluvili.

"Oskare! — Mé dítě!" zvolali oba rodičové současně a pokročili přichozícímu vstříc. Paní Laura vrhla se synovi do náruče, ale Šlechta, když se Oskar z objetí matčino vyvalil, dosti chladně otevřel mu svou náruč.

"Vítám tě, synu! Překvapil jsi nás," řekl jaksi stísněným hlasem. "Právě nyní jsme s matkou o tobě mluvili. Ale cože pticházíš takto — v civilu?"

Paní Laura, jež pro radost z nenadálého příchodu synova tuto okolnost přehlédla, podívala se na Oskara poněkud znepokojena.

"Ah, tatínek mne vítá s výčitkou, a já myslím, že právě tobě bude milejší tento oblek na mně viděti, než nenáviděnou uniformu," odvětil mladý muž.

"Když jsi se již tomu stavu věnoval, rmišil jsem se s tou uniformou," řekl Šlechta. "Říkávají, že šat dělá člověka, ale člověk dodá citi. Budeš svým vlastním jednáním. —"

"Já" opakoval mladý muž trochu v rozpacích, jež snažil se zakryti veselým tónem hovoru. — "Řeknu ti hned na poprvé. Já jsem v tcho vojančení zanechal. — Zlechutit se mi ta paráda a vrátím se zase k tomu povolání, jež jsi mi byl ty určil."

Továrník, překvapen pohlížel na syna nedověřivě. — "Jak že? Tobě se vojančina zlechutit a ty sám že jsi —"

"Vzdal se důstojnické hodnosti — ano, otče! A doufám, že jsem se tím tobě jen zavděčil."

"Oh, tys myslil při tom na svého otce?" zvolal továrník hořce. "Těžko mi to věřiti. Tys byl zbaven své hodnosti, Oskare!"

"Kam to myslíš, otče?" uraženě ozval se mladý muž. "Já sám a se ctí složil jsem důstojnickou šavli i portepé. A doufám, že ve tvé pisárně a při práci najdu spíše, po čem toužím."

Šlechta, jenž přes brejle bystře zadíval se na syna, vycítil z jeho řeči, že nemluví jak cití. "Ah, ty — opravdu? Ty a v mé pisárně při vážné práci?"

"Nu, doufám, že se přece v našich závodech najde pro mne vhodné místo," řekl Oskar trochu zpupně, popuzen ironickým přízvukem otcovy otázky.

"Místa dost i dost práce," řekl Šlechta, jenž byl nyní skoro utvrzen v svém podezření, "ale musím tě upozorniti, že já ve svém závodě zaměstnávám jen řádné a poctivé lidi."

"Otče, takhle se mnou mluvíš na uvítanou?" vypjal se Oskar uraženě, a paní Laura též vyčítavě pohlédla na muže.

"Mlč, matko! Mlč a nemysli, že mu chce křivditi. Musím však dříve věděti, pro jakou příčinu vzdal se své hodnosti a nebude-li nám jeho přítomnost v otcovském domě k hanbě. — Právě tedy, že jsi šel dobrovolně?"

"Ano, já sám a dobrovolně. A"

přiznávám se, byly v tom ženské pletky —"

"Tedy přece?"

"Ah, věc u nás vojáků zcela všední. Jsou to věci, jež každý dělá, každý ví, ale o nichž se nemluvívá —"

"A o tobě se tedy mluvílo?"

"Nu, jsme jen jednou mladí a nudný život v garnisoně nutno si sladiti, jak to právě možno. Měl jsem nehodu a abych vyhnul se opletáčkám, vzdal jsem se hodnosti —"

"Jinými slovy: šel jsi sám, aby tě neposlali. Kvitoval jsi —"

"Ano, tak se tomu říká. Kvitoval jsem, ale se cíť. Ale teď již o tom nemluvíme. Jsem příliš unaven cestou a hladov —"

"Poď tedy, dítě! Poď!" hleděla paní Laura zakončiti trapný hovor. "Tatínek je dnes v neobdobné náladě —"

"Jdi tedy jen, jdi, ale domluvíme se o té věci ještě," řekl továrník, sám již touze po tom, aby zase mohl pustiti se do práce, jež na něho čekala. "Právě, že jsi kvitoval se ctí, ale mé pojmy ctí se trochu snad líší od toho, čemu jste vy tam říkali čest."

Paní Laura, bojí se, aby snad ještě nedošlo k nějakému výstupu, odvedla syna a zanechala Šlechtu v trapných myšlenkách o tom, jaké nehody valí se na jeho dům.

"Musilo to tak přijíti, musilo," vzdychl si trdně. "Příliš pozdě poznávám své děti, jichž jsem byl posud neznal."

XIII.

Návratem Oskara Šlechty jako-by se byla spokojenost z otcovského domu jeho nadobro vystěhovala. Mladý muž jen několik prvních dnů po svém příchodu dovedl se přemáhati a stavěl se, jakoby zcela vážně pomýšlel na plnění povinností mu uložených.

Starý Šlechta, přesvědčiv se, že Oskar na vojně skutečně nedopustil se žádného překročení trestních paragrafů a jen lehkomyšlnými kousky svými doucen byl zřici se hodnosti důstojníka, smířil se se synem a vykázal mu místo v útěrně svého závodu, poněvadž pro službu technickou neměl dostatečného odborného vzdělání. A mladý pán, na něhož léta na vojně ztrávená neměla žádného příznivého vlivu, pokračoval tam, kde byl před časem přestal. Práce se mu protivila, pisárenské ovzduší bylo mu nesnesitelné. Jak jenom mohl, ztratil se ze závodu a nejmilejším místem byly mu kavárny, hostince a jiné zábavní místa, z nichž vracel se domů často až k ránu, ale nikdy ne dřív, pokud poslední krejcar neutratil.

Otec Šlechta, když náhodou na synovy spády přišel, zle se horšil, leč nyní nedovedl již otcovskou autoritou ničeho spraviti, poněvadž syn — jak Oskar sám říkával — otcově metle dávno již byl odrostl. Leč touky jeho a marnotratnictví nebyly nejhorším zlem. Oskar, v jehož povaze bylo cosi zlomyslného škodolibého, velice rád ztrpčoval život všemu svému okolí a zejména podřizným lidem a byli to zvláště dělníci jeho otce, na něž měl spaden.

Již jako dítě naučila ho matka pohlížeti na dělnický lid s pohrdáním jako na placené otroky. Na vojně se nározy jeho v tom směru jen utvrdily a jeho nechuť ke všemu českému stoupla. Dělnictvo bylo mu jen českou luzou, pro niž měl jen nadávky, stěží se přemáhaje, aby je časem neprcvčel i násilím, jemuž byl uvykl u vojska.

Z toho doházelo často k mrzutostem. Při nichž otec Šlechta neb Vávra musili býti rozsudni mezi podřizovými lidmi a Oskarem, jenž byl vždy vianíkem.

Pokračovat.